

aspekt. Velkou svízeli je zmíněná nemožnost definovat mnoho jasně rozlišitelných vegetačních typů pomocí skupin diagnostických druhů. Součástí definic tak musí být i přítomnost dominant, bez nichž tyto asociace jednoduše není možné rozlišit. Ačkoli snahou autorů Vegetace ČR je používat pokud možno pouze skupiny diagnostických druhů, většina asociací synantropní a skalní vegetace musela být definována výhradně nebo hlavně pomocí dominance jednoho či několika málo druhů. To bohužel narušuje jinak dobře promyšlený koncept, tak hezky fungující zejména u přírodní vegetace (srovnej s prvním dílem). Moderní fytoecologie zde ztrácí svůj hlavní nástroj a neliší se od příbuzných přístupů ke klasifikaci vegetace, založených právě na dominantách.

Největší nepříjemnost z toho vyplývající spočívá v tom, že rostlinných společenstev definovaných pomocí dominant lze vytvořit různé velké množství. Rozhodnutí, zda mít v přehledu raději mnoho úzce pojatých, málo široce pojatých, nebo spíše méně zřetelně rozlišitelných asociací, závisí zcela na vkusu a povaze badatele. Druhý díl Vegetace ČR by tak mohl mít dvojnásobný (čtyřnásobný...) nebo poloviční (čtvrtinový...) rozsah. Autoři publikace to přiznávají s tím, že předkládají jen jednu z mnoha možných variant. Knihu je tedy nutno vnímat jako výsledek kombinace tří faktorů: dlouhé tradice třídění vegetace

podle jejího druhového složení; osobního a nikoli nezpochybnitelného úsudku autorů; úsudku ovšem podloženého statistickou analýzou nasbíraného materiálu a také znalostí analyzované vegetace.

Monografie Vegetace České republiky je přehledem, jehož význam pro obor je jednoznačný – podobnou syntézu je možno uskutečnit jen po delším období rozvoje

2 Plevelové společenstvo *Lathyro tuberosi-Adonidetum aestivalis* na okraji obilného pole u Veselky u Brna.

Foto D. Láníková

a následné konsolidace (oboje se přitom nijak vzájemně nepodmiňuje). Velkou a nikoli samozřejmou výhodou je použitelnost pro praxi, zejména v ochraně přírody. Formalizovanou klasifikaci může pomoci počítačového programu udělat i neodborník. Za použití odpovídajícího dílu Vegetace ČR se pak může srozumitelnou formou dočíst o vlastnostech daných společenstev. Vědět, s čím pracujeme, je základem každého porozumění. Tato monografie to umožňuje i mimo úzký okruh fytoecologů – specialistů. Nejde jen o záchranu ohrožených druhů a vegetačních typů, v případě synantropní vegetace existuje i protipól – invazní druhy a jejich společenstva. O jejich reálných vlivech v naší přírodě snad není pochyb.

Mimochodem, to vlašovičnickovo-bršlicové býlí od řeky se mi ani podle knihy nepodařilo pojmenovat úplně přesně, ale dospěl jsem alespoň na úroveň svazu.

Academia, Praha 2010, 524 str.

Cena 565 Kč

Jan Robovský

RECENZE

Alena Hadravová: Kniha dvacatera umění mistra Pavla Žídka

V r. 2008 vyšla nevšední publikace, která je natolik zajímavá a dobře zpracovaná, že je až s podivem, že dosud nebyla v Živě představena. A protože vím, jaký kladný ohlas vzbudila u přírodovědně zaměřených kolegů, myslím si, že i opožděné upozornění na tuto knihu má smysl.

Zahrnuje malou část rozsáhlé latinské encyklopedie, kterou napsal český autor Pavel Žídek v 15. stol. Celá encyklopedie se zachovala všehovšudy v jediném exempláři v Krakově a autorka z ní vybrala a pečlivě přeložila části o živočišstvu a stromech. Čtenář ovládající latinu zde ale najde tyto pasáže i v originálním jazyce, což je nejlepší postup z hlediska přesnosti překladu. Pavel Žídek každou skupinu (např. ptáci, létající tvorové, ryby, čtyřnožci, plazi, červi, stromy) nejprve charakterizuje a pak předkládá komentovaný výčet vybraných skupin. Je to čtení nevšední – na jedné straně vidíme, že některé organismy a mýtická stvoření jsou zcela vybájené, jiné zjevně vycházejí z reálných vlastností, i když je často těžké je v převaze „dobové fikce“ odhalit nebo ocenit. Některé popisy jsou vyloženě úsměvné, pohádkové až dětsky naivní – ale vlastně také značně poučné. Můžeme si třeba uvědomit, kolika vědomostmi o organismech dnes disponu-

jeme, ale také to, že mají historicky podobné naše poznání pramení z pozorování přírody a zkušeností na základě těchto pozorování. Když se však hlouběji zamyslíme, zjistíme, že i velká část současných informací jsou „učebnicové pravdy“ vznikající

přepisem už několikrát přepsaných knih, takže jsme je již dlouho neproověřovali aktivním sledováním přírody za humny, v zoologické zahradě nebo aspoň na zahradě u babičky. Bez těchto moderních zprostředkovaných „pravd“ (třeba jak vypadá velryba, že bobr nežere ryby nebo že všichni savci mají 7 krčních obratlů) bychom ale možná nakonec stále věřili v jednorožce, kentaury a další stvoření.

Text encyklopedie doplňují stylové ilustrace z různých rukopisů, čímž kniha získává osobitou a velice atraktivní grafickou podobu. Žídkova encyklopedie dále obsahuje biografické/faktografické údaje o samotném autorovi a A. Hadravová jeho dílo poutavě hodnotí z jazykové stránky i přínosu ve srovnání s ostatními autory té doby, předchůdci nebo následovníky. Jde tedy o knihu jednoznačně výjimečnou – záměrem, grafickou úrovní a mírou pečlivosti, která jí byla věnována.

Mám řadu kolegů přírodovědců a mnozí z nich dějinám přírodních věd příliš neholdují. Buď je tato problematika nezajímá vůbec, anebo na její studium a sledování prostě nemají čas. O to více mě překvapilo, že si mnozí z nich tuto knihu přečetli a velice se jim líbila. I to dokazuje, že vydání publikace bylo chválným literárním počinem.

Academia, Praha 2008, 544 str.

Cena 545 Kč

